

دانشگاه مجازی المصطفی

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش نشست علمی پژوهشی

چالشهای نظریه استحباب منع خروج زن از منزل توسط شوهر با توجه به مقتضیات عصر جدید	عنوان نشست
حقوق	موضوع نشست
دکتر خانم راضیه یعقوبی گلوروی (استاد همکار دانشگاه مجازی المصطفی)	سخنران
حجت الاسلام دکتر محمد تقی طبرما (پژوهشگر مرکز تحقیقات فقهی حقوقی قوه قضائیه و مدیر گروه حقوق دانشگاه ادیان و مذاهب)	دبیر علمی
فارسی	زبان ارائه
۷ شهریور ۱۴۰۱	زمان برگزاری
تحت وب	مکان برگزاری
۶۹ نفر آنلاین	تعداد شرکت کنندگان
https://live.mou.ir/ppsmbk32zd5z/	لینک دسترسی به محتوای نشست

متن نشست

بسم الله الرحمن الرحيم

پائشای نظریه استجاب منع خروج زن از منزل توسط شوهر با توجیه مقتضیات عصر جدید

این نشست علمی در تاریخ ۷ شهریور ۱۴۰۱ به همت معاونت پژوهش دانشگاه مجازی برگزار گردید.

در زیر گزارشی از اهم موضوعات ارائه شده در این نشست علمی ارائه می گردد:

خانم یعقوبی استاد محترم در ابتدا مقدمه ای را بیان کردند با این توضیح که یکی از دیدگاههای مشهور فقهی، در مورد خروج زنان از منزل، «استحباب منع خروج زن از منزل توسط شوهر می باشد»، این نشست، با هدف واکاوی نظریه فوق به بررسی دلایلی می پردازد که مستفاد از آنها، مشهور فقها، حکم به رجحان خانه نشینی زنان و مستحب بودن حبس آنان در منزل داده اند. از جمله نتایج به دست آمده این است که استنباط وجوب در خانه ماندن از آیات و روایات مورد استناد، دشوار بوده و پذیرش این دیدگاه به ویژه در عصر حاضر، مستلزم مفاسدی چون عسر و حرج برای زنان، تخصیص اکثر، تعارض با دستور قرآنی «عاشروهن بالمعروف» می باشد. روایاتی که، مستفاد از آنها، حبس زنان در منزل توسط شوهر، واجب شمرده شده است، به دلیل مفاسد عقلی و تعارض با دستورات قرآنی باید به وجوهی غیر از وجوب توجیه شود. بنابراین، امر به حبس زنان در خانه و منع از خروج آنان، یک امر ارشادی و توصیه ای عاقلانه، با در نظر گرفتن شرایط جامعه بوده است.

ایشان با توضیح این مطلب که دیدگاه مشهور فقهی در مورد حضور زنان در فعالیتهای اجتماعی، عدم جواز حضور و استحباب منع خروج زنان از منزل توسط همسرانشان می باشد توضیحات خود را اینگونه ادامه دادند که در نهایت جواز خروج از منزل به موارد ضروری مثل نیاز به مراجعه پزشک یا انجام واجباتی چون حج منحصر می شود، طرفداران این دیدگاه برای اثبات نظر خویش، به آیات و روایات مختلفی استناد کرده اند، مشهورترین آیه ای که حکم لزوم خانه نشینی زنان از آن استفاده شده است، آیه ۳۳ سوره مبارکه احزاب است که خطاب به همسران نبی اکرم ص می فرماید: «و قرن فی بیوتکن...»، گذشته از آیات، روایاتی نیز وجود دارد که با عباراتی چون فاحبسوهن فی البیوت، فاستروا العورة البیوت، شوهران را دعوت به ممانعت از خروج زنان از منزل می نماید. واقعیت این است؛ پذیرش چنین دیدگاهی به طور مطلق، با مقتضیات زندگی در عصر جدید همخوانی نداشته و عسر و حرج برای زنان و مفاسد و پیامدهای منفی زیادی می تواند در پی داشته باشد، لذا ضرورت دارد ادله ی نظریه مذکور مورد واکاوی قرار گیرد.

استاد محترم در بخش دیگری از سخنان خود به تبیین نظریه استحباب منع خروج زن از منزل توسط شوهر پرداختند بدین گونه که اکثریت فقها؛ متقدم تا معاصر ضمن فضیلت انگاری خانه نشینی زنان، حکم به وجوب یا استحباب در خانه ماندن و عدم حضور زنان در اجتماع داده اند. طرفداران این نظریه به دلایلی از آیات و روایات استناد کرده اند که پس از نقل استدلال به نقد و بررسی آنها پرداخته خواهد شد...

از آنجا که رای به «خانه نشینی مطلق»، معذوریات عرفی، عقلی و شرعی فراوانی می تواند برای زنان به همراه داشته باشد، طرفداران وجوب خانه نشینی، حداکثر موارد ضروری مثل مراجعه به پزشک، تهیه اقلام مورد نیاز زندگی، انجام واجبات دینی مثل حج و ... را از این حکم کلی استثنا نموده اند، و یا وجوب حبس و در خانه ماندن زنان را متوقف بر مواردی خاص می دانند؛ علامه مجلسی در مرآة العقول، دو وجه برای وجوب خانه نشینی و حبس زن بیان می نماید: «یدلّ علی لزوم منعهنّ من الخروج من البيوت من غیر ضروره إماماً وجوباً مع خوف الفتنه أو نظرهنّ الی الرجال علی تقدیر الحرمة او استحباباً فی غیر تلك الصورة» (مجلسی، ۱۴۰۴ هـ ق، ج ۲۰، ۳۷۴)؛ (روایت) دلالت می کند که واجب است زنان نسبت به خروج از منزل منع شوند، مگر برای انجام کارهای ضروری و یادر صورتی که ترس از ایجاد فتنه و فساد ناشی از حضور زن در بیرون خانه از وجود داشته باشد و یا خوف نگاه کردن زنان به مردان باشد (با فرض حرمت نگاه زن به مرد نامحرم)، در غیر این موارد، حبس و خانه نشینی زن مستحب است

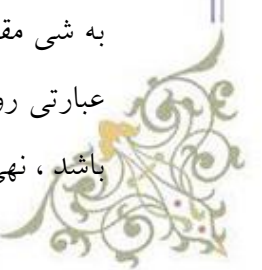
برخی نیز، به طور کلی در خانه ماندن زنان و حبس آنان توسط همسر یا ولی او را، امری مستحب میدانند؛ لذا بهتر است زن جز در موارد ضروری از خانه خارج نشود.

در ادامه ایشان به بررسی ادله استحباب خروج زن از منزل پرداختند که اهم موارد به شرح زیر می باشد:

آیات: در قرآن کریم، آیات زیادی موید این نظر وجود ندارد، اما احادیث زیادی در منابع روایی یافت می شود که مورد استناد قرار گرفته است، به عنوان نمونه آیه ۳۳ سوره احزاب، مهم ترین دلیل قرآنی بر رجحان در خانه ماندن و عدم خروج زنان از منزل، بخش نخست آیه ۳۳ سوره مبارکه احزاب است که خطاب به همسران پیامبر (ص) فرموده است: «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى..» در خانه های خود قرار گیرید و همچون دوران جاهلیت نخستین، با خود آرایی ظاهر نشوید.

که استدلال آیه بدین گونه است که آیه ۳۲ سوره مبارکه احزاب با خطاب یا نساء النبی شروع شده و در ادامه طی چند آیه، اوامر مهمی را به زنان پیامبر ص ابلاغ می کند، از جمله ی این دستورات، وجوب خانه نشینی زنان پیامبر ص است که ذیل آیه ۳۳ سوره ی احزاب با عبارت «قرن فی بیوتکن» آمده است.

در مورد وجوب در خانه ماندن همسران پیامبر ص عده ای به قاعده ی اصولی تمسک کرده اند که چون امر به شی مقتضی نهی از ضد است، پس در خانه ماندن زنان پیامبر ص واجب است (کاسانی، ۲۰۱۴، ۳۳۱)، به عبارتی روشن تر وقتی آیه امر میکند که در خانه های خود بمانید، از ضد این امر که «خروج از منزل» می باشد، نهی شده اند، لذا ترک منزل برای آنان جایز نیست، مگر برای تامین حوائج زندگی یا نماز گذاردن در

مسجد. ظاهر آیه شریفه، دلالت بر وجوب در خانه ماندن زنان پیامبر ص و عدم حضور آنان در اجتماع و میان مردم دارد. اما، با الغای خصوصیت، می توان انحصار شمول حکم وجوب خانه نشینی برای زنان پیامبر ص را برداشت و به سایر زنان تسری داد، به نحوی که حکم اولیه تکلیفی برای همه زنان، وجوب خانه نشینی باشد.

خانم یعقوبی استاد محترم در بخش دیگری از سخنان خود به دومین دلیل از آیات قرآن پرداختند که آیه ۵۳ سوره احزاب می باشد و إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ... چون از زنان پیامبر(ص) چیزی خواستید، از پشت پرده(حجاب) از آنها بخواهید، این برای دل های شما و دل های آنها پاکیزه تر است».

آیه مورد بحث، یکی از آیات مربوط به حجاب و پوشیدگی است، در شأن نزول این آیه، مفسران چنین آورده اند:

هنگامی که رسول خدا با «زینب بنت جحش» ازدواج کرد، ولیمه نسبتاً مفصلی به مردم داد، انس که خادم مخصوص پیامبر ص بود، می گوید: پیامبر ص به من دستور داد: اصحابش را به غذا دعوت کنم. من همه را دعوت کردم، دسته دسته می آمدند، غذا می خوردند و از اطاق خارج می شدند، تا این که عرض کردم: ای پیامبر خدا! کسی باقی نمانده که من او را دعوت نکرده باشم.

فرمود: اکنون که چنین است، سفره را جمع کنید، سفره را برداشتند و جمعیت پراکنده شدند، اما سه نفر همچنان در اطاق پیامبر(صلی الله علیه و آله) ماندند و مشغول بحث و گفتگو بودند.

هنگامی که سخنان آنها به طول انجامید، پیامبر(صلی الله علیه و آله) برخاست، و من نیز همراه او برخاستم، شاید آنها متوجه شوند و از منزل خارج شوند، پیامبر بیرون آمد تا به حجره «عایشه» رسید، بار دیگر برگشت، من هم در خدمتش آمدم، باز دیدم همچنان نشسته اند، آیه فوق نازل شد و دستورات لازم را دربرخورد با این مسائل به آنها تفهیم کرد.

ایشان در ادامه به جمع بندی بررسی آیات پرداختند که با توجه به آنچه در نقد و بررسی آیات فوق گفته شد، مخاطبان اصلی آیه، همسران نبی اکرم ص هستند، لذا الغای خصوصیت و تسری دادن حکم خانه نشینی به آنان چندان موجه به نظر نمی رسد، ثانیاً، حتی در مورد خود همسران پیامبر هم نمیتوان به قطع وجوب و الزام به خانه نشینی و عدم حضور در اجتماع را استفاده نمود. چنانچه همراهی زنان پیامبر ص با ایشان در سفرها و رفت و آمد به بیرون منزل جهت انجام امور شخصی، موید این مطلب می باشد.

بنابراین، منظور آیه، عدم حضور همسران پیامبر و یا سایر زنان در اجتماع و انظار عمومی به طور مطلق یا فقط برای رفع حوائج ضروری نیست، بلکه به قرینه ی جمله ی بعدی منظور این است که آنان مانند زمان جاهلیت، نباید در اجتماعات مردان حاضر شوند و لازم است در ارتباط با آنان حریم نگه دارند. (هدایت نیا، ۱۳۹۶، ۶۲)

ویا در رابطه ی با همسران پیامبر ص ، با فرض پذیرش وجوب، تعبیر به در خانه ماندن شاید به جهت مصون ماندن از انحرافات یا سوء استفاده های سیاسی افراد مغرض بوده باشد، چنانچه شهید مطهری در این مورد می نویسد: «قرآن کریم صریحا به زنان پیغمبر می گوید: «و قرن فی بیوتکن» یعنی در خانه های خود بمانید. اسلام می خواسته است «امهات المومنین» که خواه ناخواه احترام زیادی در میان مسلمانان داشتند از احترام خود سوء استفاده نکنند، و احیانا ابزار عناصر خودخواه و ماجراجو در مسائل سیاسی و اجتماعی واقع نشوند.. (شهید مطهری، ۱۳۷۴، ۷۴)

گزارشات متعدد تاریخی از حضور همسران پیامبر ص در جامعه و همچنین؛ نقش آفرینی زنان مسلمان بعد از رحلت نبی اکرم ص مثل دفاع حضرت فاطمه ی زهرا سلام الله از ولایت علی بن ابیطالب علیه السلام و خطبه خوانی ایشان یا ملاقات خلفا از حضرت زهرا س در بستر بیماری؛ همچنین حضور زنان در کاروان کربلا، نقش آفرینی ماندگار حضرت زینب س در حادثه ی عاشورا ، خطبه خوانی ایشان در مجلس یزید لعنه الله علیه و... براین دریافت از آیه مَهرِ صحت می گذارد.

بنابراین مقصود از دستور آیه این است که زن به منظور خودنمایی و بدون رعایت حدود شرعی از خانه بیرون نشود و این وظیفه در مورد زنان پیامبر(ص) مؤکدتر است (مطهری، ۱۳۷۴، ۴۹۸) و بااستناد به این آیه نمیتوان وجوب خانه نشینی برای همه ی زنان را اثبات نمود.

در رابطه با آیه ۵۳ سوره ی احزاب نیز چنانچه گفته شد ، خطاب آیه متوجه مردان مومنی است که قصد رفت و آمد و ورود به منزل پیامبر ص دارند که ملزم به رعایت حدودی شدند لذا وجوب پرده نشینی زنان پیامبر ص هم از این آیه به طور قطع ممکن است ثابت نشود، بر فرض اثبات ، تسری وجوب خانه نشینی به سایر زنان ، بدون وجه است.

ایشان در ادامه به روایات مرتبط به با موضوع پرداختند که روایات در این مساله به چهار دسته تقسیم می شوند: ۱-روایات لزوم حبس زن ۲- روایات عورت دانستن زنان ۳- روایات لزوم تحصین زن ۴- روایات لزوم پوشیده و پنهان نگه داشتن زن

که ایشان چند نمونه از روایات را در این نشست مورد بررسی قرار دادند. و اینکه وجوه مختلفی که از روایات برداشت می شود را بیان کرده و نظر صحیح را ارائه دادند.

در پایان نشست ایشان به نتیجه گیری پرداخته و سخنان خود اینگونه تکمیل کردند که دراین نشست با بررسی مبانی دیدگاه فقهی «استحباب منع خروج زنان از منزل» به این نتایج دست یافته شد؛

۱- از آیات مورد استناد نمی توان وجوب در خانه ماندن و عدم خروج از منزل را اثبات نمود و با فرض اثبات، این حکم منحصر به همسران نبی اکرم ص خواهد بود.

۲- روایاتی که ، مستفاد از آنها، حبس زنان در منزل توسط شوهر ، واجب شمرده شده است، به دلیل مفاسد عقلی و تعارض با دستورات قرآنی چون عشرت به معروف با همسران، باید به وجوهی غیر از وجوب توجیه شود.

۳- امر به حبس زنان در خانه و منع از خروج آنان ، یک امر ارشادی و توصیه ای عاقلانه ، با در نظر گرفتن شرایط جامعه بوده است.

۴- امر در روایات مورد بحث، دلالتی بر وجوب یا استحباب نخواهد داشت. بنابر این ، چنانچه شرایط حضور زنان در اجتماع تغییر کند به طوریکه مصلحت حضور بیش از مفسده اش باشد یا اصلا مفسده ای بر آن مترتب نشود، این امر ارشادی فاقد شرایط اجرا خواهد شد.

استاد محترم به سوالات مخاطبین آنلاین پاسخ های لازم را اراده کردند.

دانشگاه مجازی المصطفی

نشست علمی پژوهشی

ناقد علمی

دانشگاه مجازی المصطفی

چالش های نظریه استحباب منع خروج زن از منزل توسط شوهر با توجه به مقتضیات عصر جدید

- * تبیین نظریه استحباب منع خروج زن از منزل توسط زوج
- * نقد و بررسی مستندات فقهی نظریه استحباب
- * بررسی چالش های پذیرش نظریه استحباب با توجه به مقتضیات عصر جدید

حجت الاسلام دکتر محمد تقی طبرسا
پژوهشگر مرکز تحقیقات فقهی حقوقی قوه قضائیه
و مدیر گروه حقوق دانشگاه ادیان و مذاهب

دوشنبه ۷ شهریورماه ۱۴۰۱

ساعت ۱۰:۰۰

live.mou.ir/research

لینک شرکت در نشست

همراه با اعطای گواهی

دکتر راضیه یعقوبی کلوردی
استاد همکار دانشگاه مجازی المصطفی

سخنران علمی

دانشگاه مجازی المصطفی

www.mou.ir

۰۲۵-۳۲۱۱۴۱۷۸-۱۷۹

معاونت پژوهش و تولید

Video

Chat (Everyone)

Attendees (61)

Chat (Everyone)

Attendees (62)

